

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019). Спеціальність – 281. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 6.

DOI: 10.32702/2307-2156.2022.6.5

УДК: 32:351

*С. П. Кошова,
к. держ. упр., доцент, доцент кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
ORCID ID: 0000-0002-7637-4311*

КОСМІЧНА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

*S. Koshova,
PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Healthcare Management and Public Administration, Shupyk National Healthcare University of Ukraine Kyiv, Ukraine*

SPACE INDUSTRY OF UKRAINE: REGULATORY ASPECTS

В сучасному світі наука та технології є основним джерелом інновацій, продуктивності та економічного зростання. В свою чергу, космічна галузь протягом останніх десятиліть представляє собою рушійну силу для наукових досліджень та передових технологій, які широко використовуються і в інших галузях діяльності людини. Дослідження та використання космосу людьми історично пов'язане з міжнародною та національною безпекою. Визнання космічного простору як стратегічної сфери спонукало держави розробляти спеціалізовані закони та реалізовувати відповідну державну політику, що спрямована на врегулювання космічної діяльності, для зменшення ймовірності виникнення конфліктів. Однак дискусії про баланс між факторами безпеки, економічним розвитком і міжнародним захистом

навколишнього середовища, які почалися ще в 1970-х роках, призвели до розуміння того, що розвиток космічної діяльності повинен відповідати викликам сьогодення з урахуванням потреб майбутніх поколінь. В статті досліджується нормативно-правове забезпечення державного регулювання вітчизняної космічної галузі. В процесі дослідження виявлено, що розвиток науково-технічного прогресу призвів до виникнення нової галузі – космічної.

Доведено, що чітке розуміння цінності космічних можливостей не тільки для національної безпеки та оборони, а й для загального національного добробуту дасть можливість встановити чіткі позиції у питанні стратегічного розвитку космічної діяльності, дозволить згуртувати українську націю навколо ідеї життя в космосі та її сталого інноваційного безпекового розвитку на Землі за допомогою космічних технологій, продуктів і послуг.

На даний час нормативно-правове регулювання вітчизняної космічної галузі здійснюється на національному та міжнародному рівнях. Зокрема, на національному рівні регулювання здійснюється відповідно до основних законів України: «Про космічну діяльність» та «Про державну підтримку космічної діяльності». Доведено, що з метою розвитку космічної галузі варто розробити базову концепцію державного регулювання космічною галуззю на різних рівнях піраміди планування. У зв'язку з цим актуальним є формування відповідної нормативно-правової бази державного регулювання, що адаптована до інституціональних особливостей України та враховує провідний світовий досвід.

In today's world, science and technology are a major source of innovation, productivity and economic growth. In turn, the space industry in recent decades has been a driving force for research and advanced technologies, which are widely used in other areas of human activity. Human space exploration and use has historically been linked to international and national security. Recognition of outer space as a strategic area has prompted states to develop specialized laws and

implement appropriate state policies aimed at regulating space activities to reduce the likelihood of conflict. However, discussions on the balance between security, economic development and international environmental protection, which began in the 1970s, have led to the realization that the development of space activities must meet the challenges of today, taking into account the needs of future generations. The article examines the regulatory and legal support of state regulation of the domestic space industry. The study revealed that the development of scientific and technological progress has led to the emergence of a new industry - space.

It is proved that a clear understanding of the value of space capabilities not only for national security and defense, but also for the general national welfare will allow to establish clear positions on strategic development of space activities, unite the Ukrainian nation around space life and its sustainable innovative security development. Earth through space technology, products and services.

Currently, the regulatory framework of the domestic space industry is carried out at the national and international levels. In particular, at the national level regulation is carried out in accordance with the basic laws of Ukraine: "On space activities" and "On state support of space activities". It is proved that in order to develop the space industry it is necessary to develop a basic concept of state regulation of the space industry at different levels of the planning pyramid. In this regard, it is important to form an appropriate legal framework for state regulation, which is adapted to the institutional characteristics of Ukraine and takes into account the leading world experience.

***Ключові слова:** космічна галузь, державне регулювання, нормативно-правове забезпечення, космічна діяльність.*

***Keywords:** space industry, state regulation, normative-legal provision, space activity.*

Постановка проблеми. Реалії функціонування космічної галузі характеризуються динамічною зміною внутрішніх та зовнішніх умов.

Держави тією чи іншою мірою намагаються зайняти нішу у світовій космічній галузі, оскільки сьогодні це один з ринків, що швидко розвиваються. Космічні технології гарантують технологічну, наукову, військову, політичну та економічну перевагу, дають можливість здійснювати дистанційне зондування Землі, дозволяють попереджати надзвичайні ситуації підвищують ефективність розвідки та видобутку природних ресурсів, впровадження інноваційних практик у сільське господарство, забезпечують зв'язок та навігацію, охорону навколишнього середовища та моніторинг зміни клімату.

Навіть короткострокове життя цієї галузі відбивається на економіці та безпеці країни загалом. Для розробки нових ракет та матеріалів обладнання, завжди потрібні значні обсяги металів, високоточна вимірювальна техніка та фахівці. Тобто, фактично страждає і машинобудування, і металургія, а такий економічний параметр, як безробіття, навпаки, збільшується у відсотковому співвідношенні. Високотехнологізовані інженери, зв'язківці, фахівці з телекомунікацій та радіоелектронних систем змушені шукати роботи не за фахом.

Останніми роками одним із найбільш важливих глобальних чинників є космос, успіх використання якого фактично є індикатором завоювання світового лідерства та наступного стратегічного домінування в ХХІ столітті. Важливим сегментом ринку високих технологій є космічний ринок. Космічна галузь кожної країни відноситься до однієї з конкурентоспроможних, оскільки, вона включає значну кількість високотехнологічних підприємств, що представляють країну на світовому ринку високих технологій. Ринок космічних технологій стрімко розвивається, участь в поставках продукції та послуг є важливою складовою науково-технічного розвитку будь-якої країни. Реалізація програм фундаментальних космічних досліджень дозволить задовольнити потреби наукових шкіл держави інформацією в інтересах прогнозу та оперативного моніторингу «космічної погоди», продовжити

вивчення планет та їх супутників, розширити знання про Землю та процеси, що відбуваються на ній.

Не зважаючи на значні досягнення та великий потенціал розвитку, космічна діяльність на даний час все більш програє в ефективності іншим сферам. Причинами цього є деякі її особливості, в тому числі проблеми та обмеження, обумовлені властивостями космічних проектів та технологій.

В Україні відсутність ефективного та послідовного державного регулювання, скорочення бюджетного фінансування призвели до того, що стан вітчизняної космічної галузі характеризується високим ступенем невизначеності, що як наслідок ставить під загрозу стратегічні інтереси держави в сфері науково-технологічної та інноваційної політики.

Космічна галузь України мала б зосереджувати в собі сучасні науково-технічні розробки та бути рушійною силою для зростання високотехнологічного сектору економіки. Тому, нормативно-правове забезпечення з метою проведення ефективного державного регулювання космічної діяльності є актуальним та важливим питанням для забезпечення сталого розвитку даної галузі, що здатна забезпечити підґрунтя для технологічного лідерства та довгострокових стратегічних переваг в глобалізаційних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі державного регулювання, розвитку та нормативно-правового забезпечення космічної галузі присвячені праці вітчизняних вчених, зокрема, Ю. Алексеєва, З. Гбур, В. Горбуліна, О. Дегтярьова, О. Джур, С. Конюхова, С. Кошова, О. Пилипенко, В. Присяжного, В. Семеняка, Л. Сороки, Ю. Шемшученко, А. Шевцова та інших. Проте, не зважаючи на значну кількість наукових праць, на сучасному етапі залишається багато невирішених проблем у питаннях законодавчого забезпечення державного регулювання як ефективного інструменту розвитку вітчизняної космічної галузі, що обумовлює актуальність та потребує подальшого дослідження й систематизації.

Метою статті є дослідження нормативно-правового забезпечення державного регулювання космічної галузі України як дієвого інструмента сталого розвитку держави.

Виклад основного матеріалу. Більшість країн, які активно займаються космічною діяльністю, мають невирішені національні та соціально-економічні проблеми, але ці держави спрямовують в космічну діяльність значні бюджетні кошти. Це свідчить про те, що для них космічна галузь це джерело технологічного та науково-технологічного прогресу, а також ключовий чинник забезпечення національної безпеки. Отже, подальше освоєння та використання космічного простору об'єктивно зв'язано та залежить від сучасного розвитку цивілізації.

На даний час актуальним та своєчасним питанням в Україні є забезпечення стабільного розвитку космічної галузі, яка є важливим стратегічним сектором забезпечення національної безпеки держави та посідає ключове місце в економіці кожної країни. Забезпеченню лідерських позицій держави на міжнародному ринку космічних технологій та в освоєнні космічного простору сприяють саме досягнення в космічній діяльності [1].

Провідні космічні технології є гарантом технологічних, військових, наукових, політичних та економічних переваг, а також чинником забезпечення зв'язку й навігації, охорони навколишнього середовища та моніторингу кліматичних змін. Саме космічні технології, беззаперечно, забезпечують та підвищують ефективність державної розвідки. Тому, інвестиційні вкладення в розвиток вітчизняного космічного сектору є надзвичайно важливим та актуальним питанням, оскільки даний високотехнологічний сегмент здатен забезпечити передумови для довгострокового стратегічного зростання та технологічного лідерства, особливо в поствоєнний період.

Поступове просування людства в космос має стратегічне значення для його еволюції. Початок освоєння нескінченних просторів і ресурсів космосу, можливість виходу людства на новий суперглобальний рівень безпеки й

сталого розвитку вже не здаються абсолютно недосяжними, вперше стають важливим практичним напрямком його перспективного прискореного розвитку [2].

За минулі десятиліття провідні країни планети створили багато нових технологій, матеріалів, накопичили велику кількість раніше невідомих знань, пізнали закономірності перебігу різних фізичних, хімічних і біологічних процесів. Тривало системне і фрагментарне вивчення космосу, було розроблено кілька нових поколінь техніки (ракети багаторазового використання й різних класів для підйому і доставки на різну відстань легких і важких вантажів, двигуни з екологічно чистішим паливом; всілякі цивільні та військові космічні апарати, космічні станції для навколосемної та навколomisячної орбіти

Ракетно-космічна галузь займає особливе місце серед стратегічних наукоємних галузей України. Вона формує імідж України на світовій арені як технологічно розвиненої держави, яка має в своєму арсеналі інтелектуальний потенціал, недоступний багатьом країнам. Україна входить в клуб космічних держав світу, що налічує не більше 10 країн, серед яких США, Японія, КНР Російська Федерація, країни ЄС, Китай, Ізраїль, Індія, Іран, Казахстан та інші. Актуальними є не лише питання вибору напрямів співробітництва України та інших держав, але й завдання розвитку міжнародної діяльності ракетно-космічної галузі України в більш широкому плані, імплементація міжнародних правових програм, вдосконалення теоретичних концепцій, а також норм сучасного міжнародного космічного права щодо правового забезпечення делімітації повітряного і космічного просторів [2].

Сьогодні перед ракетно-космічною галуззю України стоять два пріоритетні державні завдання: - створення і реалізація космічних та ракетно-космічних проектів відповідно до «Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України», орієнтованих на вирішення народно-господарчих завдань та підвищення економічної віддачі від використання космічної продукції (супутникова інформація, що отримується від

національних апаратів спостереження за Землею, супутниковий зв'язок, телекомунікаційне віщання, навігаційні послуги, наукові дослідження та експерименти); - створення сучасного ракетного озброєння для потреб Збройних Сил України з орієнтацією на забезпечення окупності вкладених державних інвестицій за рахунок можливого послідуочого його експорту [2].

Вирішення цих завдань з огляду на хронічну нестачу бюджетних коштів та прогнозні дані щодо економічного розвитку держави на найближчу та подальшу перспективу при традиційному підході досить проблематично. Можливим виходом з цієї ситуації є розширення міжнародного комерційного співробітництва організацій і підприємств галузі з іноземними компаніями. Такий підхід, по-перше, відповідає прийнятому зовнішньополітичному курсу (відповідно до нової Стратегії національної безпеки України – пункт 4.2.2 та нової Воєнної доктрини України – розділ 4, пункт 23, абзац 8, де одним з пріоритетних напрямів підготовки держави в сфері оборони визначено «...створення наукоємної високотехнологічної продукції військового та подвійного призначення з урахуванням необхідності забезпечення раціонального балансу між міжнародною кооперацією, експортом озброєнь та державним оборонним замовленням...») [2]. По-друге, розширення міжнародної співпраці забезпечить зменшення бюджетного навантаження на країну при виконанні вітчизняних і міжнародних проектів. Досвід створення ракетно-космічних комплексів у міжнародній кооперації.

Враховуючи світові тенденції розвитку ракетно-космічної сфери та обмежені можливості державного бюджету України, доцільно вжити наступні заходи з активізації міжнародної діяльності галузі та підвищення її конкурентоспроможності. За основу державної політики України в сфері ракетно-космічної діяльності прийняти розширення міжнародної співпраці з провідними космічними та ракетобудівними компаніями світу та виконання першочергових економічно доцільних національних проектів в межах можливого фінансового забезпечення.

Забезпечити модернізацію наявної та підготовку і створення нової технологічної, експериментально-промислової і виробничої бази галузі. Забезпечити своєчасне надходження коштів, передбачених держбюджетом, недопущення зменшення реального фінансування, а також безперервність фінансування, виключивши практику надходження коштів наприкінці року. Забезпечувати державну підтримку виконанню міжнародних ракетно-космічних проектів шляхом надання державних гарантій під необхідні інвестиції. Передбачити збільшення державних замовлень до вищих спеціалізованих навчальних закладів за спеціальностями ракетно-космічного спрямування.

Одним з ключових чинників, що впливають на перспективи та сучасний стан космічної галузі є правові регулятори. Зміни в їх системі кореспондують відповідно до змін у зовнішньому середовищі та потребами космічного сектору економіки. Якщо на ранніх етапах освоєння космосу та становлення космічної індустрії основна увага міжнародної спільноти була спрямована на створення базових актів, що визначають основи регулювання цієї діяльності та принципи відносин держав, то в XXI столітті з появою феномена «нового космосу» та розширенням приватної ініціативи виникла потреба у створенні сприятливих умов для розвитку глобальної космічної діяльності, що на національному рівні поставило питання про забезпечення конкурентних переваг власним учасниками космічної діяльності [3].

Кожна сучасна економічна система потребує державної підтримки та державного регулювання. Беззаперечно, ринок чинить значний вплив на визначення ключових точок для державного фінансування та розміщення коштів, це не може відбуватися в розрізі з ринковими законами. Таким чином, система державної підтримки та державного регулювання космічної діяльності, полягає у виконанні державою певної діяльності, що спрямована на досягнення конкретних цілей із забезпечення стабільного розвитку вітчизняної космічної галузі.

Трактування сутності поняття державного регулювання космічної діяльності в науковій літературі автори розглядають по різному. Зокрема, цікавим є визначення державного регулювання підприємствами космічної галузі дане О. Є. Джур, яка розглядає його як програму відповідальності за допомогою якої реалізуються завдання наукового та соціально-економічного прогресу держави, зростання добробуту населення шляхом досягнення своєї мети підприємствами космічної галузі, країна надає необхідні заходи та ресурси, що дозволяють синтезувати й поєднати минуле, теперішнє, майбутнє, створити нову реальність досконалішого світу, де збалансовано матеріальні й духовні складові існування людства [4].

Закон України «Про космічну діяльність» [5] визначає термінологію та основні поняття космічної галузі. Згідно із законом, космічна діяльність – це наукові космічні дослідження, використання космічного простору, розробка, виробництво, ремонт та технічне обслуговування об'єктів космічної діяльності (у тому числі їх агрегатів та складових частин), а також їх випробування, експлуатація, забезпечення та управління запуском та поверненням космічних апаратів, їх складових частин з космічного простору на землю.

У статті 5 Закону України «Про космічну діяльність» [5] зазначено, що державне регулювання та управління в космічній галузі здійснюються шляхом:

- законодавчого встановлення основних принципів, норм і правил космічної діяльності;
- розробки концептуальних основ державної політики у галузі дослідження і використання космічного простору в мирних цілях та в інтересах безпеки держави;
- формування Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України;
- планування та фінансування космічної діяльності за рахунок коштів Державного бюджету України, а також сприяння залученню інших

джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством України;

- цільової підготовки кадрів за рахунок Державного бюджету України;
- контролю за здійсненням зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами космічної діяльності [5].

До стратегічного напрямку діяльності космічної галузі України належить створення та вдосконалення зразків ракетно-космічної техніки, що дозволяє об'єднувати новітні технології для створення космічної техніки та зменшення бюджетного навантаження за допомогою комерційних пускових послуг.

Останніми роками вітчизняна космічна галузь взяла вектор свого розвитку на міжнародну співробітництво з Європейським космічним агентством та NASA. Україна тісно співпрацює з багатьма країнами світу (рис. 1), укладає міжнародні угоди та приймає участь в міжнародних космічних організаціях.

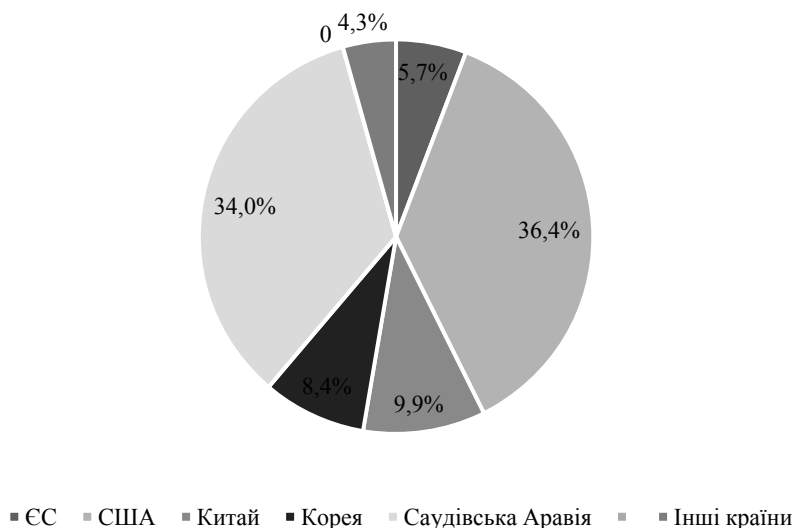

Рис. 1. Співпраця України з країнами світу в сфері експорту продукції вітчизняної космічної галузі в 2020 р.

Джерело: [2, 3].

В Законі України «Про космічну діяльність» зазначено, що космічна діяльність здійснюється відповідно до Загальнодержавної цільової науково-

технічної програми України, що затверджується Верховною радою України терміном на п'ять років. З 1993 до 2017 року було прийнято п'ять космічних програм, які не були реалізовані повною мірою через нестачу фінансового забезпечення [5].

На засіданні Кабінету Міністрів України восени 2021 року було ухвалено проект Закону України «Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021–2025 роки» [6]. Першим кроком на шляху реалізації державної космічної програми було виведення на орбіту в січні 2022 року українського супутника «Січ-2-30». Даний супутник є частиною європейської супутникової програми спостереження за Землею Copernicus, з якою Україна має угоду та отримує знімки з космосу безкоштовно. Співпраця в рамках програми Copernicus вже дозволила реалізувати в Україні проект теплових аномалій, що визначає та попереджає лісові пожежі.

Відповідно до Закону України «Про космічну діяльність», космічна діяльність здійснюється на базі Загальнодержавної цільової науково-технічної програми України, що розробляється Верховною радою України і затверджується терміном на п'ять років. З 1994 по 2017 роки в Україні було прийнято чотири космічні програми. Але, нажаль, через їх фінансування на 30–35% жодна з них не була реалізована [7].

В січні 2021 року Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію Загальнодержавної цільової науково-технічної програми України на 2021–2025 рр., що визначає ключові проблеми науково-технічного розвитку у вітчизняній космічній галузі шляхом впровадження сучасного механізму державного регулювання та саморегулювання, напрями їх вирішення, зокрема шляхом створення та забезпечення розвитку внутрішнього ринку космічних технологій, інформації та послуг, здійснення повномасштабного співробітництва із приватним сектором економіки та стимулювання і розширення міжнародного співробітництва з іншими провідними космічними агентствами. В результаті реалізації даної програми буде

розроблено проект закону України «Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної програми України на 2021–2025 роки». Обсяг фінансування для виконання даної програми складає біля 30 млрд грн, в тому числі з державного бюджету 15 млрд грн [8].

Основні проблеми космічної діяльності, які потребують розв'язання визначено Стратегією космічної діяльності України до 2022 року, наразі ведеться робота щодо формування Стратегії космічної діяльності України до 2030 року. Однак В.П. Горбулін у [9] справедливо акцентує, що «подальше зволікання з виробленням продуманої державної космічної стратегії не лише може призвести до втрати Україною статусу космічної держави, а й загрожує перспективам подальшого розвитку країни.»

Урядом розроблено Концепцію Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021-2025 роки на заміну Концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2018-2022 роки, у яких окреслено проблематику галузі, шляхи її вирішення та містить комплекс першочергових заходів, спрямованих на забезпечення розвитку космічної галузі. Наразі очікує розгляду у Верховній Раді України (включено до порядку денного) проект Закону України (№6129 від 04.10.2021) «Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021-2025», який є основою космічної діяльності в Україні й визначає дорожню карту оперативних завдань щодо функціонування й розвитку космічної галузі в Україні. Відзначимо, що орієнтовний обсяг фінансування для виконання програми 2018-2022 становив приблизно 25 млрд. гривень, у тому числі кошти як державного бюджету, так і з інших джерел проти близько 15 млрд. гривень у концепції 2022-2025 на тлі існуючої загрози російсько-української війни [8].

Космічна галузь як одна з високотехнологічних галузей має свою специфіку. Дану специфіку варто враховувати при розробці базової концепції державного управління космічною галуззю на різних рівнях піраміди планування. Це вимагає вирішення двох взаємопов'язаних завдань:

- важелі та механізми державного регулювання зробити більш дієвими, використовуючи метод фінансово-економічного стимулювання господарюючих суб'єктів у виробництві інноваційної продукції;
- на перспективу створити стимули та необхідні механізми для залучення приватних інвестицій у потенційні та ринкові конкурентні сегменти галузі, а також для інноваційного розвитку підприємств.

Для вирішення поставлених завдань необхідна концентрація всіх функцій та важелів регулювання вітчизняної космічної галузі, що повинна здійснюватися у відповідності до основних принципів [10]:

- концентрації ресурсів щодо створення конкурентоспроможних продуктів в обмеженій кількості великих інтегрованих структур;
- створення високотехнологічних виробництв;
- жорсткий контроль за фінансовими потоками.

Ефективне державне регулювання з метою розвитку космічного сектору дозволяє прискорити процес модернізації економіки держави, забезпечити ефективний розвиток науки, техніки та соціально-економічної сфери та укріпити обороноздатність держави.

Існує стійка тенденція до підвищення значимості переваг, якими наділені послуги, що надаються космічними системами. Найбільш важливими причинами зростання інтересу до послуг та товарів космічного ринку можна вважати:

- інформатизацію всіх сторін життя сучасного суспільства;
- глобалізацію світової економіки;
- зростання екологічних проблем;
- розвиток міжнародних контрактів, транспорту, туризму та ін.

Кожна сучасна економічна система потребує державної підтримки та державного регулювання. Беззаперечно, ринок чинить значний вплив на визначення ключових точок для державного фінансування та розміщення коштів, це не може відбуватися в розрізі з ринковими законами. Таким чином, система державної підтримки та державного регулювання космічної

діяльності, полягає у виконанні державою певної діяльності, що спрямована на досягнення конкретних цілей із забезпечення стабільного розвитку вітчизняної космічної галузі.

Беззаперечно, що вітчизняна космічна галузь є складовою частиною глобального космічного простору, оскільки існує науково-технічна та виробнича кооперація, розвиток галузі передбачає розвиток міжнародних проектів та програм. Співпраця між Україною та іноземними країнами у дослідженні та використанні аерокосмічного простору в мирних цілях відбувається на основі чинного законодавства та міжнародних домовленостей, досягнутих із закордонними країнами в космічному секторі. Зокрема, міжнародна співпраця в космічній діяльності регулюється низкою нормативно-правових актів за напрямками [11]:

- багатосторонньої співпраці в інноваційних дослідженнях та використанні аерокосмічного простору;
- двосторонньої співпраці України в космічній галузі;
- космічне співробітництво шляхом участі у міжнародних програмах та проектах.

Висновки. З метою проведення ефективного державного регулювання космічної діяльності та забезпечення сталого розвитку галузі актуальним та важливим питанням є нормативно-правове забезпечення, яке здатне забезпечити підґрунтя для технологічного лідерства та довгострокових стратегічних переваг.

Для проведення ефективної політики державного регулювання вітчизняної космічної галузі вкрай необхідна збалансована стратегія державної політики та ефективна регуляторна підтримка. Прийняття та виконання в повному обсязі загальнодержавної цільової науково-технічної програми закладе підґрунтя для розвитку, забезпечить достатнє фінансування галузі та дозволить реалізувати галузеві програми та проекти.

Отже, глобалізація правових відносин, розвиток ринку «знань» як основного фактору економічного зростання країни, формування світового

ринку інноваційних технологій дають підстави стверджувати про остаточне становлення новітньої форми правових відносин, міжнародної науково-технічної співпраці загалом й у сфері космічної діяльності зокрема.

Література

1. Гавриш О.А., Войтко С.В., Бухун Ю.В. Особливості інноваційного розвитку космічної галузі України на початку ХХІ ст. *Економіка України*. 2014. № 8. С.34–46.
2. Державне космічне агентство України (2021). Підсумковий звіт про результати реалізації Загальнодержавної цільової науково-технічної програми України на 2013–2017. URL : www.nkau.gov.ua (дата звернення: 20.02.2022).
3. Кошова С. П. Розвиток космічної галузі в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 3. С. 81–87.
4. Джур О. Є. Державне регулювання підприємств космічної галузі України: нові реалії та виклики. *Ефективна економіка*. 2015. № 1. URL : [file:///C:/Users/User/Downloads/efek_2015_1_43%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/efek_2015_1_43%20(5).pdf) (дата звернення: 20.02.2022).
5. Про космічну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 15.11.1996 р. № 502/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2022).
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо державного регулювання космічної діяльності [Електронний ресурс]: Закон України від 02.10.2019 р. № 143-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-20#Text> (дата звернення: 20.02.2022).
7. Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.01.2012 р. № 48-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2022).

8. Про космічну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 15.11.1996 р. № 502/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2022).

9. Горбулін В. П. Космічна стратегія: не маєш своєї — стаєш частиною чужої. Дзеркало тижня. Україна. 2010. випуск №6 URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/kosmichna_strategiya_ne_maesh_svoeyi_staesh_cha_stinoyu_chuzhoyi.html (дата звернення: 20.02.2022).

10. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021–2025 роки [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.01.2021 р. № 15-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2022).

11. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.03.2011 р. № 238-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238-2011-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2022).

12. Уряд схвалив концепцію космічної програми України на 5 років. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3170189-urad-shvaliv-konceptsiu-kosmicnoi-programi-ukraini-na-5-rokiv.html> (дата звернення: 20.02.2022).

References

1. Havrysh, O.A., Voytko, S.V. and Bukhun, YU.V. (2014), “Features of innovative development of the space industry of Ukraine at the beginning of the XXI century”. *Ekonomika Ukrayiny*, vol. 8, pp.34–46.

2. State Space Agency of Ukraine (2021), “Final report on the results of the implementation of the National Targeted Scientific and Technical Space Program of Ukraine for 2013–2017”, available at: www.nkau.gov.ua (Accessed 20 February 2022).

3. Koshova, S.P. (2022). "Development of the space industry in Ukraine". *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. vol. 3. pp. 81–87.
4. Dzhur, O. Ie. (2015), "State regulation of space industry enterprises in Ukraine: new realities and challenges", *Efektivna ekonomika*, vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3748> (Accessed 20 February 2022).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "About space activities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 20 February 2022).
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "On amendments to some laws of Ukraine on state regulation of space activities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-20#Text> (Accessed 20 February 2022).
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2011), "On approval of the Concept of implementation of state policy in the field of space activities for the period up to 2032", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238-2011-%D1%80#Text> (Accessed 20 February 2022).
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), "On approval of the Concept of the National target scientific and technical space program of Ukraine for 2021–2025", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2021-%D1%80#Text> (Accessed 20 February 2022).
9. Gorbulin, V.P. (2010), "Space strategy: you do not have your own - you become part of someone else", *Dzerkalo tyzhnya. Ukrayina*, vol.6, available at: https://zn.ua/ukr/macrolevel/kosmichna_strategiya_ne_maesh_svoeyi_staesh_cha_stinoyu_chuzhoyi.html (Accessed 20 February 2022).
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), "On approval of the action plan for the implementation of the Concept of implementation of state policy in the field of space activities for the period up to 2032", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-%D1%80#Text> (Accessed 20 February 2022).

11. Ukrinform (2021), “The government has approved the concept of Ukraine’s space program for 5 years”, available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3170189-urad-shvaliv-koncepciu-kosmicnoi-programi-ukraini-na-5-rokiv.html> (Accessed 20 February 2022).

Стаття надійшла до редакції 02.06.2022 р.